Право соціального забезпечення

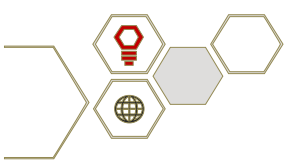
УДК 349.3

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15226145>**Спеціальні функції правового регулювання реалізації соціальної
функції сучасної держави****Надія Яворська**

докторка філософії в галузі «Право»,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1721-0886>**Прийнято: 02.04.2025 | Опубліковано: 14.04.2025**

***Анотація.** Стаття присвячена уточненню сутності та переліку основних видів спеціальних функцій правового регулювання реалізації соціальної функції сучасної держави. Функції правового регулювання реалізації соціальної функції держави пропонується розуміти в якості основних напрямків і ролі правового впливу на соціально значущі відносини, спрямовані на втілення соціальної держави. Встановлюється, що ці функції поділяються на загальносоціальні, спеціальні та особливі. Спеціальні функції правового регулювання реалізації соціальної функції сучасної держави характеризують власне юридичним (тобто властивим праву) впливом правового регулювання (норм законодавства) на сферу забезпечення соціальної безпеки держави в ході реалізації соціальної функції держави. До спеціальних функцій правового регулювання реалізації соціальної функції сучасної держави відноситься насамперед регулятивна функція, яка полягає у впорядкуванні суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації соціальної функції держави, шляхом установаження загальнообов'язкових правил поведінки. Охоронна функція правового регулювання полягає в захисті (в рамках правотворчої діяльності) найбільш вагомих суспільних відносин і цінностей від протиправних посягань чи інших*

негативних дій, що можуть завдавати шкоди соціальній безпеці в масштабах держави. Захисна функція правового регулювання існує в якості «відповіді» на випадки, коли дії охоронної функції виявляється недостатньо, передбачаючи безпосереднє забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів в соціальній сфері шляхом упорядкування умов, за яких особи можуть захистити свої права та вимагати реалізації соціальної функції держави. Оціночна функція правового регулювання виражається у можливості застосовувати право як критерій для з'ясування правомірності або неправомірності конкретних виявів реалізації соціальної функції держави. Виховна функція правового регулювання полягає в тому, що норми законодавства справляють виховний вплив на свідомість і поведінку людей, формуючи в них переконання у справедливості й доцільності правових норм, а також усвідомлення важливості підтримання правопорядку у сфері соціальної безпеки держави.

Ключові слова: *правове регулювання, правопорядок, правотворчість, соціальна безпека, соціальна функція держави, соціальне право, соціальний захист, функції правового регулювання.*

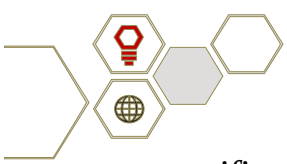
Special Functions of Legal Regulation in the Implementation of the Social Function of the Modern State

Nadiya Yavorska

PhD in Law ,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1721-0886>

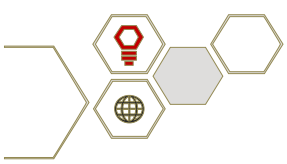
Abstract. *The paper is devoted to clarifying the essence and identifying the principal types of special functions of legal regulation relating to the implementation of the social function of the modern state. In this context, the functions of legal regulation are understood as the core directions and roles of legal influence upon socially significant relations that facilitate the realisation of the welfare state. It is established that such functions may be categorised into general social, special, and*

specific. The special functions of legal regulation are distinguished by their genuine legal nature – namely, their inherent capacity, as expressed through law, to influence the sphere of social security during the performance of the state's social function. Chief among these is the regulatory function, which consists in organising and systematising social relations arising in the course of implementing the social function of the state, primarily by establishing universally binding rules of conduct. The protective function of legal regulation in this domain entails the safeguarding – through law-making and enforcement – of the most significant social relations and values from unlawful interference or other harmful conduct which may pose a threat to national-level social security. Where this protective function proves insufficient, the law provides for a compensatory dimension: the direct provision of rights and legitimate interests of persons in the social sphere. This is achieved by establishing clear legal conditions under which individuals may assert and defend their rights and compel the fulfilment of the state's social function. The evaluative function is realised through the use of legal norms as criteria for determining the lawfulness or unlawfulness of specific instances of state activity (or omission) in the implementation of its social function. Finally, the educational function reflects the capacity of legal norms to exert a normative and moral influence on individuals' consciousness and conduct. Through this function, the law contributes to the formation of civic awareness regarding the fairness, utility, and necessity of legal rules, as well as the societal importance of maintaining legal order in the field of state social security.

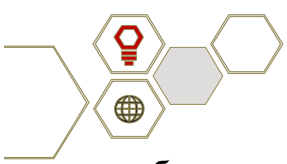
Keywords: *functions of legal regulation, law and order, law-making, legal regulation, social law, social protection, social security, state's social function.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день цілком очевидним є те, що в Україні, як і в інших сучасних державах, які віддають пріоритет рівності і соціальній справедливості, правове регулювання (далі – ПР) та реалізація норм законодавства спрямовуються на те, щоб сприяти створенню інклюзивного суспільства, в якому люди насправді мають потенціал для гідного життя, незалежно від тих чи інших факторів, що впливають на їх соціальний статус, а

перш за все тих, які сприяють їх нерівності (стать, стан здоров'я, інвалідність та ін.) [1, с. 51]. У цьому контексті важливим видається функціональний підхід до розуміння забезпечення соціальної безпеки держави (об'єктивується насамперед у реалізації соціальної функції держави (далі – РСФ) в процесі правотворення та правозастосування), а також ПР цієї забезпечувальної діяльності. Зважаючи на це, на сьогоднішній день важливим є комплексне наукове осмислення правотворчого процесу та ПР в цілому в якості юридично значущих обставин, які упорядковують підстави, умови та порядок РСФ сучасної держави (удосконалення цього процесу), будучи наділеними набором певних функцій, комплексне розуміння яких формує теоретико-практичний ґрунт для недопущення негативних проявів у правотворчій практиці, а також сприяння збільшенню потенціалу норм законодавства в контексті ефективного ПР соціальної функції держави. При цьому особливого значення в цьому контексті є дослідження саме спеціальних функцій ПР соціальної функції держави, як функцій, властивих безпосередньо праву.

Аналіз наукової літератури та невирішені раніше питання. Насамперед слід зауважити, що функції ПР РСФ сучасної держави на сьогодні ще не були предметом комплексного дослідження, хоча окремі аспекти цього питання вже досліджувались українськими науковцями, серед яких: А.В. Вапнярчук [2] В.Ю. Гаврилюк [3], С.Т. Гончарук [4], Б.Л. Гривнак [5], О.І. Данилюк [6], С.А. Дроботов [7], Р.В. Зварич [8], В.О. Карпічков [9], В.С. Ковальський [10], Л.Т. Рябовол [11], М.Є. Черкас [12], О.М. Ярошенко [13] та ін. При цьому слід констатувати, що наявні наукові напрацювання щодо функцій права (зокрема, соціального права) та соціально-правових явищ, процесу і стану їх упорядкування не дозволяють в повній мірі розуміти особливості об'єктивації соціальної функції держави, а також нормативно-правового забезпечення реалізації нею такої функції. Вказане пояснюється тим, що ці загальні підходи не можуть належним чином враховувати, наприклад: сутнісну специфіку соціальної функції держави й її реалізації; соціально-правові орієнтири нормативно-правового упорядкування статусів і процесів в сфері забезпечення соціальної

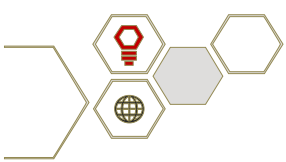

безпеки держави за рахунок реалізації вказаної функції держави; рамки об'єктивації функцій правового регулювання в соціальній сфері, в якій такі функції повинні узгоджуватись із особливими засадничими ідеями соціального права (зокрема, соціальної відповідальності, соціальної солідарності та соціальної рівності). У зв'язку із цим, вбачається потреба на основі відповідних позицій українських учених і дослідників окреслити сутнісний зміст та видову структуру спеціальних функцій ПР РСФ сучасної держави.

Отже, **метою** цієї статті є уточнення сутності та переліку основних видів спеціальних функцій ПР РСФ сучасної держави. Для досягнення цієї мети слід виконати такі *завдання*: 1) окреслити поняття функцій в цілому та функцій ПР РСФ сучасної держави; 2) дати загальну характеристику спеціальним функціям ПР РСФ сучасної держави; 3) окреслити перелік спеціальних функцій ПР РСФ сучасної держави та охарактеризувати їх сутність.

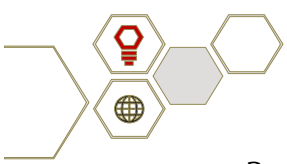
Виклад основного матеріалу. Вирішуючи поставлені завдання спершу зауважимо, що в загальному сенсі під «функцією» у цілому слід розуміти призначення, роль, яку виконує певна частина системи по відношенню до цілого. При цьому, враховуючи особливості системи функцій права [5, с. 27], доходимо висновку, що ПР РСФ держави також виконує певні *функції*, які можна визначити, як основні напрямки та ролі правового впливу на соціально значущі відносини, спрямовані на втілення соціальної держави. Іншими словами, функції ПР РСФ сучасної держави є соціальним призначенням правових норм та інститутів у сфері забезпечення соціальних прав і гарантій, а також тим юридичним ефектом (впливом), що досягаються в процесі регулювання відносин у сфері забезпечення соціальної безпеки держави.

Слід зазначити, що ПР РСФ сучасної держави характеризується множиною функцій. Враховуючи позиції науковців щодо змісту функцій в цілому (та окремих їх проявів), а також видової структури функцій [див., напр.: 2; 3, с. 64-65; 4; 9, с. 217-218; 11, с. 26-28; 13], зазначимо, що досліджувані нами функції можуть умовно поділятися на загальносоціальні, спеціальні (тобто, спеціально-юридичні) та особливі групи функцій. У межах цієї наукової розвідки ми

зупинимось на розгляді саме спеціальних функцій, які характеризують власне юридичний (тобто властивий праву) вплив ПР (норм законодавства) на сферу забезпечення соціальної безпеки держави. Цією групою функцій можемо віднести, зокрема такі функції:

1. Регулятивна функція ПР. Ґрунтуючись на актуальних підходах учених до тлумачення змісту регулятивної функції [див., напр.: 5; 8; 14] зазначимо, що в розглядуваному контексті вона полягає у впорядкуванні суспільних відносин, що виникають у процесі РСФ сучасної держави, шляхом установлення загальнообов'язкових правил поведінки. Завдяки цьому забезпечується належна організація зв'язків, важливих для соціальної сфери та пов'язаних із соціальною безпекою (її забезпечення) відносин і процесів. У механізмі ПР РСФ держави така регулятивна роль проявляється через утвердження й розвиток норм, що безпосередньо стосуються різноманітних аспектів соціальної безпеки (зокрема, відносин соціального забезпечення, охорони здоров'я, питань зайнятості й трудових взаємин, сімейних правовідносин тощо). Зокрема, право встановлює офіційні статуси суб'єктів у відповідних соціальних сферах (наприклад, хто має право на ту чи іншу допомогу, пільгу, послугу), визначає умови та порядок реалізації соціальних прав (зокрема, процедуру надання пенсій, істотні умови укладання трудового договору та ін.). Наприклад, Кодекс законів про працю України регламентує тривалість робочого часу, особливості надання відпусток, підстави для звільнення, забезпечуючи передбачувані й стабільні трудові правовідносини. Порушення встановлених норм стає підставою для держави застосувати захисні механізми з метою відновлення правопорядку у сфері праці та зайнятості, що, своєю чергою, сприяє належному здійсненню соціальної функції держави. Відтак, мета регулятивної функції ПР РСФ сучасної держави полягає в тому, щоб за допомогою права забезпечити впорядкований розвиток соціальних процесів і відносин, де всі учасники знають свої права та обов'язки й діють у межах соціально-правового режиму, спрямованого на досягнення загальної соціальної безпеки.

2. Охоронна функція ПР. Враховуючи підходи учених до тлумачення змісту охоронної функції [див., напр.: 7; 10] зазначимо, що сутність цієї функції полягає в захисті (в рамках правотворчої діяльності) найбільш вагомих суспільних відносин і цінностей від протиправних посягань чи інших негативних дій, що можуть завдавати шкоди соціальній безпеці в масштабах держави. Зважаючи на специфіку ПР РСФ держави, право не обмежується виключно регулятивними приписами стосовно взаємодії у соціальній сфері. Воно також охороняє встановлений правопорядок шляхом: 1) упровадження заборон, санкцій і юридичної відповідальності, що є одночасно засобом захисту соціальних прав та законних інтересів людини і громадянина; 2) визначення процесуальних норм, які регламентують діяльність органів юрисдикційної та позаюрисдикційної форми захисту соціальних прав та інтересів.

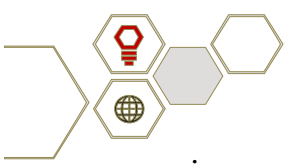
Відтак, розглядувана охоронна складова функціонального вираження ПР гарантує, що у разі порушення соціальних прав або виникнення конфліктів у соціальній сфері, будуть своєчасно застосовані відповідні механізми правового захисту та відновлення правопорядку в сфері соціальної безпеки. Вказане сприяє запобіганню негативним наслідкам для загального безпекового середовища та підтверджує спроможність держави ефективно виконувати свою соціальну функцію, що є вкрай важливою функцією в контексті сьогочасних потреб забезпечення національної безпеки держави в цілому.

3. Захисна функція ПР. Виокремлена нами функція, зважаючи на тлумачення захисної функції [див., напр.: 15; 16], передбачається як відповідь на випадки, коли дії охоронної функції виявляється недостатньо, передбачаючи безпосереднє забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів в соціальній сфері. Зокрема, вона закріплює права на судове й адміністративне оскарження дій і рішень, пов'язаних з РСФ держави, а також визначає форми, способи, механізми та порядок реалізації таких прав. Крім того, захисна функція дозволяє реалізувати право на самозахист порушених прав, якщо суб'єкт зазнає збитків унаслідок неналежного виконання державою її соціальної функції. Отже, наслідком реалізації захисної функції в Україні стала, передусім, система

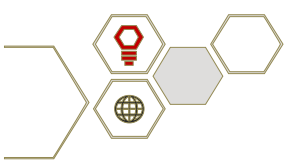
надання безоплатної правової допомоги, адресована передусім малозабезпеченим особам (дітям, особам з інвалідністю, пенсіонерам та ін.), а також особам, які потерпають від домашнього насильства чи перебувають в інших складних життєвих обставинах. По-друге, захисна функція ПР РСФ сучасної держави передбачає профспілковий захист соціальних і трудових прав працюючих громадян, які належать до певних профспілок (причому цей захист часто поширюється й на тих працівників, що до профспілок не належать). По-третє, в результаті захисної функції чинне законодавство передбачає пільговий порядок звернення до суду, коли позивачі звільняються від судового збору відповідно до ст. 5 Закону України «Про судовий збір». Означений пільговий режим звернення до суду може ґрунтуватися як на статусі позивача (наприклад, особи з інвалідністю I та II груп), так і на певній категорії справ (наприклад, щодо поновлення на роботі, стягнення аліментів тощо). Таким чином, захисна функція ПР в межах нормативного упорядкування РСФ сучасної держави відображається у створенні комплексу нормативно-правових гарантій, а також низки відповідних інституційних і організаційних механізмів. Їхньою метою є обстоювання та відновлення соціальних прав і законних інтересів у соціальній та дотичних до неї сферах. У результаті навіть у ситуації, коли з тих чи інших причин, не передбачених законодавством, державні органи не бажають або неспроможні повністю чи належним чином виконувати соціальні зобов'язання, норми права та інститути правозахисту продовжують бути гарантіями зобов'язання держави втілювати соціальну функцію держави на практиці.

4. Оціночна функція ПР. Виокремлена спеціальна функція ПР виражається у можливості застосовувати право як критерій для з'ясування правомірності або неправомірності конкретних виявів РСФ держави. Завдяки цій функції у правотворчій діяльності встановлюються нормативні моделі поведінки, які: 1) надають чітке уявлення про те, якими мають бути дії (або бездіяльність) і рішення за певних умов; 2) уможливлюють співвіднесення фактичних дій суб'єктів із відповідними стандартами, необхідними для належної РСФ сучасної держави. Крім того, у процесі ПР соціальної сфери оціночна функція дає змогу

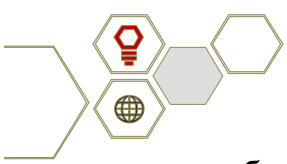
оцінювати рівень життя громадян за допомогою показників, визначених на законодавчому рівні (мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум тощо), що створює основу для аналізу ефективності соціальної політики (наприклад, з'ясування, чи достатній розмір пенсій та інших соціальних виплат для забезпечення прожиткового мінімуму відповідним групам населення). Ця функція також реалізується в регламентації діяльності контрольно-наглядових органів у сфері соціальної безпеки. Так, наприклад, Рахункова палата оцінює відповідність витрат на соціальні потреби законодавчим нормам та критеріям ефективності, а Міністерство соціальної політики України стежить за дотриманням установлених державних соціальних стандартів на місцях. Зі свого боку громадяни та інститути громадянського суспільства, користуючись результатами правотворчої діяльності й орієнтуючись на закріплені в праві ціннісні орієнтири, можуть оцінити те, наскільки державні органи забезпечують ефективне функціонування системи соціальної безпеки. Зокрема, орієнтуючись на ст. 48 Конституції України (про право на достатній життєвий рівень), і зважаючи на повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування, кожен громадянин може оцінити, чи виконує уряд проголошені обов'язки, а за потреби порушувати питання про зміну законодавства або принципів реалізації державних і муніципальних програм. Отже, можемо дійти висновку, що з урахуванням особливостей правосвідомості [див., напр.: 12; 17], ця функція ПР дозволяє: 1) праву набуває ролі «мірила» для держави, громадян і суспільства, дозволяючи: а) визначати, чи виконує держава свої зобов'язання у сфері соціальної безпеки; б) оцінювати адекватність встановлених соціальних критеріїв; в) формувати пропозиції щодо їх перегляду, вдосконалення цих критеріїв та діяльності держави в соціальній сфері; 2) оціночна функція ПР РСФ сучасної держави виконує роль орієнтира, завдяки якому суб'єкти правовідносин розуміють, які умови можна вважати справедливими й актуальними на даному етапі розвитку суспільства та держави.

5. Виховна функція ПР. Ця функція, враховуючи тлумачення змісту виховної функції [див., напр.: 18, с. 26], полягає в тому, що норми законодавства

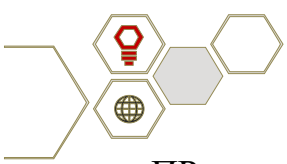
справляють виховний вплив на свідомість і поведінку людей, формуючи в них переконання у справедливості й доцільності правових норм, а також усвідомлення важливості підтримання правопорядку у сфері соціальної безпеки держави. У контексті ПР РСФ держави дана функція має особливо помітне значення, адже результативність багатьох соціальних програм, якими держава реалізує свою соціальну політику, значною мірою залежить від рівня правосвідомості як суб'єктів, в діяльності та рішеннях яких реалізується соціальна функція держави, так і всього суспільства в цілому. Особливого значення ця функція набуває, зокрема, щодо осіб, які потребують ресоціалізації (застосовується разом із функцією соціалізації), перебуваючи в маргіналізованому стані [див., напр.: 19, с. 479].

З огляду на це, слід брати до уваги, що право покликане прищеплювати повагу до закону, до людської гідності, а також до прав і законних інтересів інших осіб. Відтак, мета виховної функції полягає як у стримуванні правопорушень загрозою застосування норм про юридичну відповідальність, а також у розвитку внутрішніх переконань людей щодо важливості діяти правомірно як у повсякденному житті, так і в соціальній сфері зокрема. Наприклад, норми законодавства про обов'язкове соціальне страхування формують у роботодавців і працівників усвідомлення того, що відрахування у відповідні фонди (включно з Пенсійним фондом) є об'єктивно необхідним та раціоналізованим проявом міжпоколінної солідарності [див., напр.: 6, с. 472; 20, с. 34]. Унаслідок цього в суспільстві закріплюється культура сплати обов'язкових внесків, що відіграє визначальну роль для стабільності соціальної системи та ефективної РСФ (у пенсійній, страховій та інших сферах, пов'язаних із забезпеченням соціальної безпеки). Окрім того, виховний аспект ПР виявляється й у тих нормах, що популяризують базові соціальні цінності Українського народу. Тому чимало законодавчих та підзаконних актів містить декларативні положення, які мають ідеологічно-виховне значення (наприклад, наголошують на важливості поваги до людської гідності, необхідності дбати про людей похилого віку, ветеранів війни та учасників бойових дій, а також

передбачають обов'язок батьків піклуватися про своїх дітей, а повнолітніх дітей – про непрацездатних батьків). Як убачається, ці положення стають моральними орієнтирами для державних органів і для суспільства, сприяючи посиленню уваги до питань соціальної підтримки та гармонійної взаємодії між поколіннями, формуючи сприятливі умови для РСФ сучасної держави.

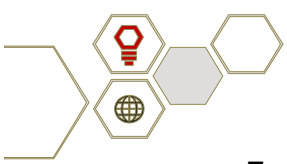
Висновки. Узагальнюючи викладене, можна дійти висновку, що спеціальні функції ПР РСФ сучасної держави характеризують безпосередньо юридичний вплив права (тобто норм законодавства) на сфери, пов'язані із забезпеченням соціальної безпеки держави. Зокрема, зазначені функції: визначають соціальну роль правових норм і правових інститутів у процесі правового впливу, який дає змогу забезпечувати соціальні права та гарантії; відображають результат (юридичний вплив), якого держава прагне досягти, регулюючи відносини з метою зміцнення (охорони, захисту, розвитку) безпекового середовища у сфері соціальної безпеки. До таких спеціальних функцій можна віднести, передусім, регулятивну, що виявляється в упорядкуванні суспільних відносин у межах РСФ держави шляхом запровадження загальнообов'язкових правил поведінки, а відтак забезпеченні організації соціально значущих зв'язків у галузі гарантування соціальної безпеки. Окрім того, істотну роль відіграє охоронна функція, покликана захищати найбільш важливі суспільні відносини й цінності від порушень і шкідливих (небезпечних) посягань, котрі можуть негативно позначитися на загальному рівні безпеки у соціальній сфері. Варто також виокремити захисну функцію, що діє в тих ситуаціях, коли потенціалу охоронної функції недостатньо. Вона полягає в регламентації механізмів безпосереднього забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів, зокрема через закріплення права на судове та адміністративне оскарження дій і рішень, пов'язаних із РСФ сучасної держави, а також визначення форм, способів і порядку реалізації цього права. Більш того, захисна функція передбачає можливість самозахисту в разі порушення прав, що виникло у зв'язку з неналежною реалізацією державою своїх соціальних обов'язків. Окремої уваги заслуговує також оціночна функція

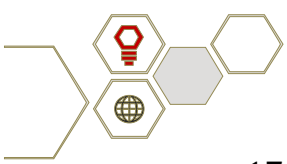
ПР, яка дає змогу застосовувати право як критерій для встановлення правомірності чи неправомірності конкретних способів РСФ сучасної держави. Додатково слід відзначити й виховну функцію, завдяки якій норми законодавства здійснюють позитивний вплив на свідомість і поведінку людей, спонукаючи їх вірити у справедливість і користь правових приписів, а також усвідомлювати важливість підтримання правопорядку у сфері соціальної безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Hladky V.V. Crafting an inclusive society: combatting socio-economic inequality through theory, practice, and future directions. *Актуальні проблеми відновлення та розвитку цивільно-правових відносин в сучасних умовах: матеріали Всеукр. наук.-практ. онлайн семінару* (м. Дніпро, 11 квітня 2024 року). Дніпро: ДДУВС, 2024. Р. 51-54.
2. Ярошенко О.М., Вапнярчук А.В. До питання функцій професійного розвитку працівників. *Право і суспільство*. 2018. № 6, Ч. 2. С. 67-72.
3. Гаврилюк В.Ю. Теоретико-правові аспекти функцій права. *Молодіжний науковий юридичний форум: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Київ, 18 травня 2017 року). Тернопіль: Вектор, 2017. Т. 1. С. 63-65.
4. Гончарук С.Т. Спеціально-юридичні функції адміністративного права України. *Становлення держави в умовах глобалізації: теоретичний та практичний аспект: матеріали II Міжнар. наук. конф.* (м. Київ, 24 лютого 2012 року). Ніжин: Лисенко М.М., 2012. С. 125-127
5. Зварич Р.В., Гривнак Б.Л. Регулятивна функція права у системі функцій права. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Серія: Право*. 2017. № 4 (16). С. 20-28.
6. Данилюк О.І. Пенсійний досвід країн Європейського Союзу як приклад для України. *Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету*. 2011. Вип. 19. С. 470-474.

7. Дроботов С.А. Забезпечення охоронної функції права: теоретико-методологічні аспекти дослідження. *Держава і право*. 2011. Вип. 52. С. 707-715.
8. Зварич Р.В. Регулятивна функція права в традиційній правовій сім'ї. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7, Ч. 1. С. 72-81.
9. Карпічков В.О. Функції правової реальності: критерії класифікації. *Від громадянського суспільства – до правової держави: тези VIII Міжнар. наук. Internet-конф. (м. Харків, 26 квітня 2013 року)*. Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2013. С. 215-220.
10. Ковальський В.С. Охоронна функція права: питання історичної обумовленості. *Юридична Україна*. 2010. № 2. С. 15-19.
11. Рябовол Л.Т. Функції права як напрями розкриття його соціальної цінності. *Актуальні проблеми формування громадянського суспільства та становлення правової держави: зб. матеріалів II-ї Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Черкаси, 23 травня 2019 року)*. Черкаси: Вовчок О.Ю., 2019. С. 24-29.
12. Черкас М.Є. Оціночна функція правової свідомості: зміст та особливості. *Юридична Україна*. 2009. № 1. С. 23-26.
13. Ярошенко О.М. Трудова функція. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти т. / редкол.: С.М. Прилипко (голова), М.І. Іншин (заст. голови), О.М. Ярошенко та ін. Харків: Право, 2018. Т. 11: Трудове право. С. 696-701.*
14. Дроботов С.А. Регулятивна функція права у правовій державі: поняття і ознаки. *Держава і право*. 2010. Вип. 50. С. 48-53.
15. Сіньова Л.М. Захисна функція права соціального захисту. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 22 квітня 2021 року)*. Суми: СНАУ, 2021. С. 161-163.
16. Щербина В.І. Захисна функція трудового права в умовах ринкових відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2. С. 99-102.

17. Гладкий С.О. Правосвідомість як предметне поле та інструмент правового самопізнання. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2013. Вип. 6. С. 10-19.
18. Кузьменко В.В. Функції правового звичаю у сучасному трудовому праві України. *Соціальне право*. 2019. № 3. С. 24-30.
19. Пузанова В.В. Негативне психічне здоров'я засуджених як загроза для розбудови правової держави. *Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 19 квітня 2018 року)*. Житомир: О.О. Євенок, 2018. С. 476-479. doi:10.5281/zenodo.1187025.
20. Драган М.О. Шляхи удосконалення діяльності Пенсійного фонду України. *Aktualne naukowe problemy. Rozpatrzenie, decyzja, praktyka: zbiór raportów naukowych (Wrocław 29–30.06.2014)*. 2014. Warszawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2014. С. 34-37.